

BORBA PROTIV TEORIJA ZAVJERA NA **TIKTOKU**

BORBA PROTIV TEORIJA ZAVJERA NA TIKTOKU

Bosch Alumni
Network

Priznanja

Pripremila Zelena europska fondacija (Green European Foundation - GEF)

Srpanj 2022.

Ova je publikacija rezultat projekta "Protiv teorija zavjere na TikToku", koji je implementiran u siječnju 2022., a bavio se načinima na koje mladi europski aktivisti i neprofitne organizacije koriste TikTok u borbi protiv postojećih teorija zavjere i sprječavanja pojave novih kroz četverodnevni online bootcamp s mladim korisnicima TikToka, ekspertima i trenerima specijaliziranim za borbu protiv lažnih vijesti i izgradnju strategija koje ih suzbijaju na društvenim mrežama.

Implementaciju projekta "Protiv teorija zavjere na TikToku" u okviru Bosch Alumni mreže i Zelene europske fondacije omogućili su International Alumni Center Berlin i finansijska podrška Europskog parlamenta.

Europski parlament nije odgovoran za sadržaj ove publikacije.

Autorica i projektna koordinatorica Zelene europske fondacije: Laura Bazen
Suradnici: prof. Karen Douglas, Abbie Richards, Kaja Pavlinić, Michael Trube
i Raluca Besliu

Lektura: Raluca Besliu

Dizajn i prijelom: Gio Megrelishvili

Ilustracije: Lara Schmelzeisen - www.kontur.be

Prijevod na hrvatski: Forum za održivi razvoj Zeleni prozor

Posebno hvala Matei K., Davidu D., Karli P. i Adeli S. za njihovo sudjelovanje u ovom projektu i bitnom doprinosu.

Besplatne primjerke ove publikacije možete naručiti slanjem zahtjeva na info@gef.eu.

Elektronička verzija ove publikacije dostupna je na www.gef.eu.

Zelena europska fondacija (Green European Foundation - GEF) je politička zaklada na europskoj razini čija je misija pridonijeti dinamičnom europskom diskursu i potaknuti veće uključivanje građana u europsku politiku. GEF nastoji usmjeriti rasprave o europskim politikama i politikama unutar i izvan političke obitelji Zelenih. Fondacija djeluje kao laboratorij za nove ideje i nudi prekogranično političko obrazovanje te platformu za suradnju i razmjenu na europskoj razini.

SADRŽAJ

6	PRVI DIO: TIKTOK NIJE SAMO "APLIKACIJA ZA PLES?"
8	DRUGI DIO: ŠTO JE "TEORIJA ZAVJERE"?
11	TREĆI DIO: RAZDVAJANJE ISTINITOG OD LAŽNOG
13	ČETVRTI DIO: IZRADA STRATEGIJA RASKRINKAVANJA ZA TIKTOK
18	ZAVRŠNA RIJEČ
20	RESURSI

TIKTOK NIJE SAMO “APLIKACIJA ZA PLES”?

Kineska aplikacija TikTok, često poznatija po svojim plesnim izazovima i lip-sync video uradcima, lansirana je na globalnoj razini 2017. godine, a već 2021. godine postaje najpopularnijom aplikacijom na svijetu. U 2018. postaje sve popularnija društvena mreža za maloljetnike zajedno sa Snapchatom i ujedno označava početak ere kada sve više "Zoomera" odlučuje prestati koristiti Instagram, kao što navodi [New York Post](#).

Radi se o mreži gdje se vrlo snažno osjeća generacijski jaz: TikTok, njegova retorika i humor svjedočanstvo su kulture Generacije Z. Otkad je aplikacija lansirana, u SAD-u postoji visoka razina zabrinutosti oko kineske matične tvrtke ByteDance zbog potencijalnih rizika vezanih uz nadzor i privatnost. Na razini EU, prisutna je zabrinutost vezana uz pristup [razvojnih inženjera aplikacije podacima korisnika, ujedno EU građana](#), kao i uz usklađenost s Općom uredbom o zaštiti podataka (GDPR). Korisnici TikToka također su prijavljivali izazove s cenzurom, uglavnom okrivljujući algoritam: dok su mnogi računi bili cenzurirani i pogrešno obrisani zbog krivog algoritma, neki su također bili obrisani iz komercijalnih i/ili političkih motiva, zajedno s "prilagodbom" platforme ruskim zakonima protiv lažnih vijesti u 2022., prilikom čega je [95% stranog sadržaja bilo cenzurirano za ruske TikTok korisnike](#). No, promatrači i znanstvenici također promatraju funkcionalnosti aplikacije uz posebno zanimanje za jedinstvene značajke koje omogućavaju brzo širenje lažnih informacija.

U sklopu "For You" sekcije, čiji sadržaj diktira algoritam aplikacije, korisnik vidi sadržaj u kontinuiranom feed formatu koji zauzima većinu površine mobilnog ekrana same aplikacije (s malo vidljivosti za bilo što drugo, poput izvora ili autora).

Promatrajući osnovne funkcionalnosti, može se uočiti kako TikTok korisnicima dozvoljava da učitaju video i audio klipove bez navođenja njihovog podrijetla, a uz to također nudi i ugrađene alate za uređivanje kako bi se sadržaj mijenjao kako god poželimo - uključujući i dodavanje pozadinske glazbe, zvučne efekte, filtere, tekst, naljepnice i druge efekte. Primjerice, vrlo je jednostavno učitati staru video snimku i podijeliti ju na platformi kao izvanrednu vijest u stvarnom vremenu. U 2022., mnogi video sadržaji nepovezanih eksplozija objavljeni su uz navode kako su snimljeni u Ukrajini, dok su zapravo snimljeni na drugim lokacijama, a neki čak predstavljaju isječke iz video igrica, što uzrokuje širenje lažnih vijesti među korisnicima koji ne mogu provjeriti autentičnost snimki.

Budući da platforma podržava videozapise u rasponu trajanja od nekoliko sekundi do 10 minuta, TikTok je još u samom začetku počeo biti korišten kao politički alat. Primjerice, nekoliko je američkih političara otvorilo korisnički račun u nadi kako će doprijeti do mlađih tijekom izbora 2020. godine, shvativši (kao što to svaki novi TikTok korisnik ubrzo shvati!) kako je korištenje popularnih pjesama ili mema u video sadržaju ključni sastojak uspjeha na ovoj platformi. Govoreći o TikToku u [članku](#) New York Timesa, Anna P. Kambhampaty navodi kako je "TikTok najnovija društvena mreža za koju se političari nadaju da će pomoći namamiti mlade na glasačka mjesta". Ovi pokušaji političara dodatno pokazuju redistribuciju moći na društvenim mrežama u korist influencera, čiji se viralni sadržaj širi izvan tradicionalnih granica u samo nekoliko minuta, koristeći mem kao jezik komunikacije ove globalne zajednice.

Ako stvara ovisnost svakom novom korisniku, TikTok kao platforma može biti vrlo opasan i ne samo da potiče širenje misinformacija i dezinformacija,

već i facilitira online nasilje u trenutku kada se slika ili video osobe pretvore u mem i tako šire kroz preporučen video sadržaj. Društvene mreže mogu biti nemilosrdne, pogotovo za adolescente. Govor mržnje na Internetu ima snažan i štetan utjecaj na korisnike društvenih mreža kroz komentare, ali i online uznenimiravanje koje dolazi od pojedinca ili grupe. Većina korisnika će doživjeti govor mržnje na Internetu u sklopu barem jedne vlastite objave ili u obliku komentara.

Unatoč tome što je platforma lansirala program za provjeru činjenica u 2020., u partnerstvu s neovisnom organizacijom za provjeru činjenica, dramatično širenje misinformacija i dezinformacija na TikToku ostaje zabrinjavajuće.

TikTok je postao plodno tlo za teorije zavjere koje lansiraju primjerice QAnon ili protivnici cijepljenja, koji koriste platformu kako bi nastavili širiti svoje ideje u mnogo većem obujmu, ohrabreni snažnim alatima za redistribuciju koji im omogućavaju da ostvare doseg izvan svoje mreže.

Facebook i YouTube (kao i Instagram u posljednje vrijeme) dugo su vremena bili kritizirani zbog istih problema na platformama, budući da je njihova mreža organizacija za provjeru činjenica i infrastruktura teško uspijevala efikasno spriječiti širenje lažnih informacija. Uzveši u obzir popularnost te mnogo mlađu i ranjiviju publiku, nije li vrijeme da pobliže razmotrimo TikTok?

Dezinformacija je namjerna distribucija lažne informacije koja ciljano prouzrokuje štetu, dok je misinformacija termin koji koristimo kada je lažna informacija podijeljena, no bez loših namjera.

Nemam pojma zašto sam "ja koja udaram bocu za vodu" postala viralna, ali jesam.

ŠTO JE "TEORIJA ZAVJERE"?

Zasnovano na prezentaciji Karen Douglas, profesorice socijalne psihologije na sveučilištu Canterbury, održane tijekom projekta "Protiv teorija zavjere na TikToku" Zelene europske fondacije i Bosch Alumni mreže, 22. siječnja 2022.

Merriam-Webster rječnik definira teoriju zavjere kao

"...teoriju koja objašnjava događaj ili skup okolnosti kao rezultat tajne zavjere moćnika koji su se urotili..." ili "...teoriju koja tvrdi da je tajna od velike važnosti sakrivena od javnosti..."

Ako su lažne vijesti i teorije zavjere oduvijek postojale, era društvenih mreža je širenje dezinformacija (namjernih) i misinformacija (nenamjernih) dovela na novu razinu.

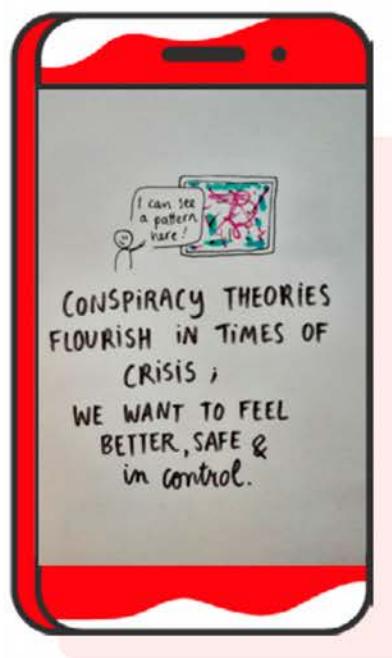
Svi smo čuli za teorije zavjere poput onih da je Zemlja ravna i da je slijetanje na Mjesec lažno, kao i mnogih o atentatu na Johna F. Kennedyja, ali i drugih koje se čine više ili manje uvjerljive.

ALI ZAŠTO LJUDI VJERUJU U TEORIJE ZAVJERE?

Najprije, teorije zavjere mogu odgovoriti na epistemičke potrebe...

Ljudi koji pokušavaju pronaći značenje i uzorke u kaosu i nesigurnosti, skloniji su vjerovati teorijama zavjere i, uglavnom, vidjeti agendu i namjeru tamo gdje ona ne postoji.

Znanstvenici su, primjerice, pitali ljudi da promatraju niz nasumičnih bacanja novčića i ocijene do koje mjere su rezultati potpuno nasumični ili potpuno determinirani. Ispitanici su također ocijenili vlastito vjerovanje u neke od poznatih teorija zavjere. Rezultati su pokazali da je mjera do koje ispitanici percipiraju uzorce u bacanju novčića direktno povezana s njihovim vjerovanjem u teorije zavjera.

Teorije zavjere cvjetaju u vrijeme krize; želimo se osjećati bolje, sigurnije i pod kontrolom.

Vjerovanje u teorije zavjere može se promatrati kao pokušaj pronalaska smisla u nepredvidljivom svijetu, kako bi se umanjio individualan osjećaj anksioznosti i bespomoćnosti, te kako bi se pronašlo objašnjenje za sve loše stvari koje se događaju oko nas, pogotovo kada osoba nema sposobnost analitičkog promišljanja ili se radi o nedostatku obrazovanja.

Ili to uvjerenje može odgovoriti na egzistencijalne potrebe...

Ljudi pronalaze značenje i uzorce kroz teorije zavjere kako bi se osjećali sigurno i pod kontrolom.

Istraživanja pokazuju kako ljudi koji su anksiozni, skloni nesigurnostima u bliskim odnosima, koji se često osjećaju bespomoćno ili im nedostaje društveno-političke kontrole, imaju veću sklonost teorijama zavjere. Ako mogu djelomično zadovoljiti ove potrebe, možemo vidjeti kako ih ova uvjerenja dovode do izdvojenosti.

Posljednji skup potreba su društvene potrebe...

Ljudi imaju potrebu pripadati, kao i održati pozitivnu sliku sebe u zajednici kojoj pripadaju/s kojom se identificiraju.

Istraživanja pokazuju kako je vjerovanje u teorije zavjere zastupljenje kod pripadnika nižeg socio-ekonomskog statusa, kao i kod "gubitnika" u političkim procesima koji pokušavaju vratiti osjećaj vlastite vrijednosti, ali i kod narcisoidnih osoba koje se žele osjećati jedinstveno i kao da znaju bolje od ostalih.

Znanstvenici u području socijalne psihologije su pokazali kako potreba pojedinca za jedinstvenosti predviđa u kojoj mjeri osoba vjeruje u teorije zavjere: oni koji imaju potrebu biti drugačiji od drugih imaju veći potencijal okrenuti se teorijama zavjere, jer im to daje osjećaj da imaju pristup informacijama kojih drugi nisu svjesni.

Primjerice, za osobe koje su politički angažirane u oporbenoj stranci, sudjelovanje u teorijama zavjere protiv vladajućih ukazuje na manjak povjerenja u osobe koje su na poziciji moći. Uistinu, ako se dokaže kako vlada nije potpuno transparentna s informacijama ili ih iskriviljava, manjak povjerenja je opravдан.

Također možemo vidjeti kako je nekim teorijama zavjere lakše povjerovati, kao što su npr.:

- Teorije unutar granica mogućnosti (primjer: širenje bolesti zbog otapanja permafrosta ili otvaranja egiptskih grobnica)
- Teorije koje su zabavnije i kreativnije od stvarnosti. Ponekad objašnjenje događaja ili fenomena može biti previše "svakidašnje", previše "dosadno" i gotovo "razočaravajuće".

DAKLE, JESU LI TEORIJE ZAVJERE OD POMOĆI ILI ŠTETNE?

Osjećaju li se ljudi bolje zbog njih? Ne baš...

Istraživanja pokazuju kako čitanje o teorijama zavjere povećava nesigurnost (epistemičke potrebe), uzrokuje da se ljudi osjećaju manje moćno, izdvojeno (egzistencijalne potrebe) i povećava osjećaj isključenosti te generalno nepovjerenja prema drugima (društvene potrebe).

"Ove ideje nisu trivijalne, one imaju stvarne posljedice." - Karen Douglas

Teorije zavjere ne doprinose osobama niti društvu.

Stručnjaci smatraju kako su ljudi koji su involuirani u teorije zavjere:

- manje skloni angažirati se u politici;
- manje skloni angažirati se na radnom mjestu i osjećati se zadovoljno na poslu (pogotovo ako vjeruju da se zavjere događaju na radnom mjestu);
- skloniji kažnjivom ponašanju (istraživanja također pokazuju kako su ljudi skloni teorijama zavjere ujedno i skloniji složiti se kako je "nasilje ponekad prihvatljiv način iskazivanja neslaganja s vladajućima").

Vjerovanje u teorije zavjere također je povezano s predrasudama prema navodnim urotnicima (to se čak može odnositi i na nepovezane skupine).

TEORIJE ZAVJERE I POLITIČKA ODGOVORNOST

Teorije zavjere su oduvijek postojale (prije digitalnog svijeta, postojale su u pisanim oblicima ili su se prenosile usmenom predajom). Ponekad je i sam pojam teorije zavjere teško shvatiti kada uzmemo u obzir, primjerice, zavjere koje mogu biti činjenične i utjelovljene u stvarnosti poput priče o masovnom nadzoru, koja je inicijalno počela kao teorija zavjere, dok Edward Snowden nije dokazao istinitost.

Iako su teorije zavjere bile potrebne u nekoliko slučajeva kako bi pokrenule raspravu i (pogotovo kada je vlada glavna meta) potaknule odgovornost, njihov je utjecaj generalno više negativan nego pozitivan. One podcjenjuju demokraciju potkopavanjem povjerenja u demokratske institucije i produbljivanjem podjele između građana na osnovi ideoloških uvjerenja. Također, znanstvenici poput Abbie Richards u njenoj [mapi teorija zavjere](#), zaključili su kako krajnje desni ekstremizam nikad nije daleko od teorija zavjere.

Kao dodatan primjer, kada promatramo teorije zavjere vezane uz pandemiju COVID-19 virusa, vidimo uglavnom negativne posljedice koje uključuju, primjerice, vandalizam nad 5G baznim stanicama ili zdravstveni rizik prouzrokovani nepoštivanjem smjernica vlada. Naravno, u nesigurnim vremenima, teško je kriviti ljudi za nepovjerenje u vladu ili znanost.

TEORIJE ZAVJERE I MLAĐA GENERACIJA

Društvene mreže poput TikToka, s praktički nepresušnim izvorom sadržaja u formatu koji je dizajniran kako bi postao viralan i kroz koji korisnik može prolaziti satima, predstavljaju moćan katalizator godinama starog fenomena teorija zavjera. Sada možemo uočiti kako su prve generacije koje su odrasle/odrastaju s društvenim mrežama kao glavnim izvorom informacija, sada još i sklonije pasti u zamku lažnih vijesti i zavjera.

Prema [radu objavljenom u British Journal of Developmental Psychology na temu vjerovanja adolescenata teorijama zavjere](#), adolescenti najčešće počinju vjerovati teorijama zavjere kada napune 14 godina. Istovremeno, rad navodi kako 18-godišnjaci imaju više povjerenja u teorije zavjere u odnosu na skupinu odraslih mješovite starosti. Dakle, čini se kako bi adolescencija mogla predstavljati period u kojem je pojedinac najviše sklon teorijama zavjere. Ako uzmemo u obzir da maloljetnici predstavljaju najveći udio korisnika TikToka i da većina njih provodi i preko dva sata dnevno na platformi, ovaj je trend iznimno zabrinjavajući.

S obzirom na to kako postaje sve teže pronaći provjerene informacije u online svijetu, u kojem je vrlo tanka granica između stvarnosti i fikcije, što možemo učiniti, pogotovo u digitalno doba kada svi imaju pristup i izloženi su teorijama zavjere?

RAZDVAJANJE ISTINITOG OD LAŽNOG

Zasnovano na radionici pod vodstvom Kaje Pavlinić

Sada kada razumijemo što su teorije zavjere i zašto neki, za razliku od drugih, vjeruju lažnim vijestima, možemo analizirati kako razlikovati istinitu vijest od teorije zavjere.

Ako uzmemo u obzir veliku količinu informacija i teorija koje kruže društvenim mrežama, kako možemo verificirati informaciju zbog samih sebe, ali i pomoći drugima da učine isto?

Ovo su neke od smjernica kako možemo brzo verificirati izvor informacije:

1. Obrati pažnju na domenu i URL (radi li se o zaštićenom URL-u? Kako izgleda domena? Radi li se o etabliranoj instituciji ili mediju? Radi li se o komercijalnoj web stranici?...)
2. Pobliže analiziraj citate koji se koriste (postoji li referenca? Tko je osoba koju se citira? Je li autor (ili osoba koju se citira) anoniman?...)
3. Provjeri komentare
4. Koristi "reverse image search", odnosno mogućnost pretraživanja prema slici (odaberi "pretraži po slici" opciju na Google-u i kopiraj URL)

Uspješnost analize teorije zavjere, odnosno je li zasnovana na istini ili je u potpunosti lažna, u potpunosti ovisi o detaljnem istraživanju. Zahtjeva ulaganje vremena i fokus na detalje.

Odgovori na sljedeća pitanja:

KADA I TKO

- Kada i kako je ova teorija zavjere započela?
- Mijenja li se poruka/teorija kroz vrijeme?
- Tko stoji iza teorije (organizacija ili pojedinac)?
- Koja je finansijska pozadina same teorije (postoje li organizacije/individualne osobe/sljedbenici koji šalju ili primaju novce)?

ZAŠTO

- Koji je cilj i svrha ove teorije zavjere?

ISTRAŽI ČINJENICE/ZNANOST

- Koji su glavni argumenti kojima se nastoji potvrditi teorija zavjere?
- Postoje li reference na znanstveno objašnjenje ili dokaz?
- Tko je citiran?
- Ima li "znanstveni dokaz" kredibilitet?

GDJE

- Dijeli li se sadržaj o ovoj teoriji zavjere na društvenim mrežama?
- O kakvom sadržaju se radi?
- Koji tipovi korisnika/korisničkih računa dijele taj sadržaj?

MEDIJI

- Jesu li mainstream mediji pisali o ovoj teoriji zavjere?

RASKRINKAVANJE

- Tko raskrinkava ovu teoriju?
- Kako se ova teorija raskrinkava?
- Koji su glavni dokazi kojima možemo dokazati da se radi o lažnoj teoriji?
- Postoje li neki elementi koji su istiniti? Primjerice, neke teorije zavjere su zasnovane na iskrivljenim povijesnim činjenicama.

Primjer dobre prakse za prve korake u istraživanju teorije zavjere:

Raskrinkavanje teorije da je Zemlja ravna

Ova je teorija zasnovana na stvarnoj povijesnoj činjenici: u drevnoj Grčkoj bilo je uvriježeno vjerovanje kako je Zemlja ravna. To je prouzrokovano limitiranim znanjem astronomije u tadašnje doba i ideja je ostala aktualna tisućama godina (ponekad i zbog religijskih razloga). Ipak, prve dokaze da je Zemlja okrugla nalazimo još u doba Eratostena, prvog geografa u svijetu (tisuće godina prije nego što je ta zasluga pogrešno dodijeljena Kristoforu Kolumbu i Magellanu), što su od tada potvrdili astronomi, NASA i drugi izvori, uključujući i prvi fotografski dokaz da je Zemlja okrugla iz 1946.

Unatoč široko prihvaćenom i diseminiranom znanstvenom dokazu, teorija nikad nije nestala. U 1963. se osniva udruženje onih koji vjeruju u to da je Zemlja ravna. Do današnjeg dana, ideja je vrlo prisutna u online svijetu i prilagodila se društvenim mrežama (na Instagramu postoji hashtag za ovu teoriju). Ova rasprava traje već dugo vremena, no postoji mnogo kredibilnih web stranica koje verificiraju da se radi o lažnoj teoriji, uključujući i serijal od nekoliko kratkih videa pomoći kojih CNN raskrinkava ovu teoriju.

(Pogledaj ideje za kampanje koje raskrinkavaju teorije zavjere u sljedećem poglavljju)

Istraživanje, raskrinkavanje i provjeravanje lažnih vijesti je naporno (zaključak sudionika nakon grupnog rada).

IZRADA STRATEGIJA RASKRINKAVANJA ZA TIKTOK

Izgradnja strategija koje suzbijaju teorije zavjere na društvenim mrežama

Zasnovano na radionici pod vodstvom Kaje Pavlinić i Michaela Trube-a, kao i na prezentaciji koju je vodila Abbie Richards, TikTok aktivistkinja i istraživačica

Nakon detaljnog istraživanja, kako možemo izraditi strategiju koja će raskrinkati teorije zavjere, proširiti činjenice i ponuditi pouzdane informacije kako bi se uspješno izborili s dezinformacijama?

Za početak, nekoliko vodećih principa...

POŠTOVANJE

EMPATIJA

SUOSJEĆANJE

Kada nastojimo raskrinkati teoriju zavjere ili lažnu vijest, pravila poštovanja i suosjećanja primjenjiva su više nego ikad. Posebno pazi kako razgovaraš s drugima - ako im se suprotstaviš ili djeluješ prezirno, jednako brzo ćeš izgubiti njihov sluh/pažnju.

Važno je razumjeti kako vjerovanje u teorije zavjere nije povezano s nečijom inteligencijom, već može biti prouzrokovano nedostatkom informacija i provjerenih izvora, potrebom pripadnosti zajednici ili potrebom za smirivanjem tjeskobe...

U raskrnikavanju (posebice kada imaš više vremena u dužem formatu) je iznimno važno pokazati suosjećanje (empatiju vezanu uz osjećaje ili brigu prouzrokovana stresnom ili zabrinjavajućom situacijom koja neke može isprovocirati i učiniti sklonijima teorijama zavjere) i poštovanje: osoba može validirati svoje emocije bez da se okreće teorijama zavjere.

ŠTO JE POTREBNO ZA USPJEŠNU KAMPANJU NA DRUŠTVENIM MREŽAMA?

Sadržaj: Odaberi glavne izjave/teme koje želiš pokriti svojim objavama na društvenim mrežama, procjenjujući svoje kapacitete za kampanju.

Istraživanje: Pronađi specifične informacije i činjenice koje će ti pomoći raskrinkati teoriju, ili razmisli o drugim perspektivama koje možeš koristiti s ciljem prilagodbe sadržaja različitim tipovima osoba koje vjeruju u teoriju zavjere.

Izvori: Prikupi nekoliko kredibilnih izvora (najmanje dva različita) informacija koje ćeš koristiti kao osnovu i potvrdu za vlastite argumente.

Ciljana skupina: Do koga želiš doći? Odaberi specifičnu ciljanu skupinu, istraži tu demografsku skupinu i izgradi personu koja predstavlja tvoju ciljanu skupinu. To je najbitniji korak u kreiranju šire strategije, jer je potrebno razumjeti koja su razmišljanja, izazovi i nade osobe koju želiš razuvjeriti.

Cilj sadržaja: Koji je cilj sadržaja koji stvaraš? Kontriranje postojećim argumentima? Podizanje svijesti? Stvaranje empatije? ... Razmisli o utjecaju koji želiš postići svojom kampanjom (ili samo jednom objavom): kod onih koji gledaju tvoj video, koje osjećaje / razmišljanja želiš potaknuti? Kako ćeš postići taj cilj? Kako će se tvoja ciljana skupina osjećati?

Format sadržaja: Kakvu emociju želiš prenijeti svojim sadržajem? Zabavu? Ozbiljnost? Gnjev? ... Razmisli o najboljim formatima koji će dosegnuti tvoju ciljana skupinu i postići cilj.

Posljednji, ali ne i manje važan korak, jest osmisliti ime kampanje zajedno sa hashtagom (a možda i sloganom?).

Kada nastojimo raskrinkati lažne vijesti i teorije zavjere, bitno je uvijek se vratiti na pitanje utjecaja: kako doći upravo do onih koji se ne slažu i koji ne žele slušati?

NEKI PRIMJERI...

(Osmislili sudionici tijekom projekta "Protiv teorija zavjere na TikToku" Zelene europske fondacije i Bosch Alumni mreže)

Primjer 1: Raskrinkavanje teorije o ravnoj Zemlji

Ideja za kampanju: "Ravno je dosadno"

Kako? Serija kratkih videa i ciljana kampanja

Za koga? Milenijalce (osobe u svojim kasnim dvadesetima i tridesetima)

Koga možemo uključiti? Slavnog influencera iz IT svijeta i znanstvene stručnjake (astronome) iz nekoliko država koje provode svemirske programe (SAD, Kina, Rusija, ...)

Primjer 2: Raskrinkavanje anti-5G pokreta

Naziv kampanje: "Jedan pravi 5G"

Kako? Kratki videi koji uključuju znanstvenike i stručnjake, popraćeni kampanjom na društvenim mrežama

Za koga? Osobe od 20-35 godina koje vjeruju znanosti i žele biti educirani o ovoj temi

Koga možemo uključiti? Znanstvenike i stručnjake

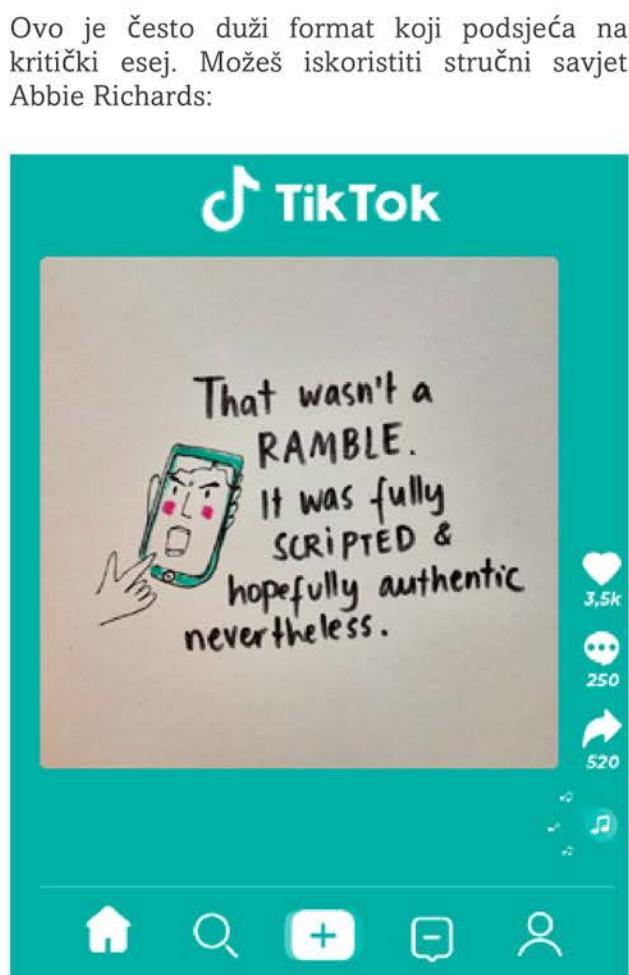
KAKO SE PRILAGODITI TIKTOKU?

Kada planiramo sadržaj objava (TikTok videa), važno je razumjeti koliko su ovaj format i platforma drugačiji u odnosu na druge društvene mreže.

Uistinu, sadržaj na TikToku je uglavnom sniman koristeći pametne telefone. Većina korisnika obično snima vrlo spontane objave, dok profesionalni influenceri objavljaju profesionalan, pomno isplaniran i strukturiran sadržaj uz više dostupnih tehničkih resursa.

KAKAV TIP TIKTOK VIDEA MOŽEMO KORISTITI ZA RASKRINKAVANJE?

Argumentirani TikTok

Ovo nije bilo brbljanje. Ovo je potpuno isplanirano i, nadam se, autentično.

1. Započni najavom da si ovdje s ciljem raskrinkavanja teorije zavjere i identificiraj ključne točke po kojima ćeš proći kroz TikTok: bitno je moći objasniti poantu objave u jednoj rečenici. Zbog vrlo kratkog raspona pažnje koju korisnici imaju na aplikaciji, potrebno je predstaviti glavnu poantu objave što ranije kako bi se pridobila pažnja korisnika. Ako ne, većina će prijeći na druge objave.

2. Ukratko i jasno predstavi glavne činjenice koje idu u prilog tvojoj poruci, zajedno s dodatnim argumentima koji osnažuju ili dokazuju tvoju glavnu poruku.

3. Zatim, završi sa snažnim zaključkom i, ako želiš, također spomeni gledateljima zašto radiš ovaj video i zašto je ova tema bitna.

Prilikom kreiranja sadržaja ovog formata, bitno je znati da je video, koji korisnicima izgleda kao spontani monolog ispred kamere, gotovo uvijek skriptiran i pripremljen unaprijed. Bitno je, ipak, odati dojam autentičnosti i spontanosti.

Vrlo kratak video koji se može reproducirati u petlji

Ovaj format lakše postaje viralan, pogotovo ako postoji zabavni element.

Ovakav video se može reproducirati u petlji, što znači da su povećane šanse da se poruka, sastavljena od teorije zavjere i argumenta koji ju raskrinkava, uspješno proširi.

Primjerice, možeš snimiti video koji prikazuje dvoje ljudi koji raspravljaju (dva glumca ili ista osoba s različitom odjećom i modnim dodacima kako bi se razlikovale uloge) o argumentima za i protiv odabrane teorije zavjere koju želiš raskrinkati.

Kratak video koji koristi viralni zvuk

Možeš koristiti popularnu pjesmu / glazbu, a budući da je već poznata, korisnici će ju prepoznati i potencijalno usmjeriti više pažnje na poruku koju želiš prenijeti kroz objavu.

Potencijalno ćeš željeti reproducirati zvuk u petlji.

Odgovori sa suošćećanjem i dosljednošću. Nemoj izazivati drugu stranu neprijateljskim pristupom i podsmijehom.

Korištenje popularnih mema je uvijek vrlo efikasan način za ostvarivanje većeg broja pregleda i viralnosti: ako ih koristiš, pomoći će ti doći do "For You" sekcije onih koji su pratili sličan sadržaj s istim memima.

Kada počneš redovito koristiti aplikaciju, postaje lakše identificirati popularne meme koji često izlaze u objavama, no također je bitno da se pronađe mem koji je najprikladniji poruci koju želiš prenijeti.

Općenito, korištenje mema se čini zabavnije i manje ozbiljno, pa su korisnici svakako skloniji pogledati tvoj TikTok i podijeliti ga s prijateljima.

ODABIR FORMATA KOJI JE NAJPRIKLADNIJI ZA SVRHU KOJU ŽELIŠ POSTIĆI

Za ovaj korak u izgradnji strategije, moraš razmisliti o tome kakav je tip TikTok sadržaja najprikladniji za tvoju svrhu i cilj: mem? Kratak video s glazbom i tekstom? Kratak video s osobom koja priča? Duži video?...

Postavi si sljedeća pitanja:

- Kakav pristup snimanju je najprikladniji za mene?
- Želim li postići viralnost ili ciljati na vrlo specifičnu publiku?
- Mogu li temu uskladiti s vrlo popularnom pjesmom ili memom kao dio moje strategije da dođem do svoje ciljane skupine?
- Koje materijale i kakvu opremu trebam?

Zatim, probaj se staviti u cipele korisnika koji pripada tvojoj ciljanoj skupini i probaj odgovoriti na sljedeća pitanja:

- Kakvu vrstu video sadržaja poznaješ?
- Kakva vrsta video sadržaja ti se sviđa ili ne sviđa?
- S kakvim tipom sadržaja najviše rezoniraš i zašto?

Naposljeku, razmisli o svojoj temi i sadržaju:

- Koja je idealna dužina za video?
- Kakav stil videa je najprikladniji? Brzi rezovi? POV? Voiceover u odnosu na pričanje? Karaoke?
- Kakav tip videa želim? Spontani ili profesionalni?
- Želim li se pojaviti u videu? Trebam li ostale?
- Itd.

RAZNI SAVJETI ZA SNIMANJE

- Razmisli o lokacijama (lokacija se može prilagoditi tvom vizualnom identitetu koji želiš izgraditi na TikToku, ili se uskladiti s porukom koju želiš prenijeti, no također se može koristiti na komičan način odabirom lokacije koja je potpuno nevezana za temu)
- Kakvu vrstu atmosfere želiš stvoriti i prikazati?
- Želiš li stvoriti određeni identitet ili ne? (Želiš li da te korisnici poistovjećuju s određenim formatom / izgledom?)
- Osnovni alat: svjetlo u obliku prstena, tzv. ring light (skoro svi TikTokeri ga imaju)
- Ako dodaješ tekst u video, ne zaboravi da mora biti vidljiv dovoljno dugo da ga svi uspiju pročitati!
- Ako postoje dva lika u sceni, bitno je da su različiti izgledom i u odnosu na okolinu, iako su možda na istom mjestu ili u istoj prostoriji

KORIŠTENJE HUMORA U SVRHU RASKRINKAVANJA TEORIJA ZAVJERE

Humor je odličan alat kojim raskrinkavanje teorija zavjere postaje pristupačnije i izbjegava se agresivna reakcija s kojom se može suočiti ako se tvoja ciljana skupina osjeća ismijano ili antagonizirano. Ipak, kada se koristi humor kako bi se raskrinkala teorija zavjere, moraš osigurati da se absurd uvijek portretira uz dozu suošćanja.

Prilagodba "TikTok humoru"

Ova platforma mnogima služi isključivo za zabavu: humor je vrlo bitan na TikToku u odnosu na druge društvene mreže. Ipak, humor koji je prisutan na TikToku može se činiti drugaćijim starijim generacijama, budući da se TikTok, pogotovo u svojim počecima, smatrao carstvom Generacije Z.

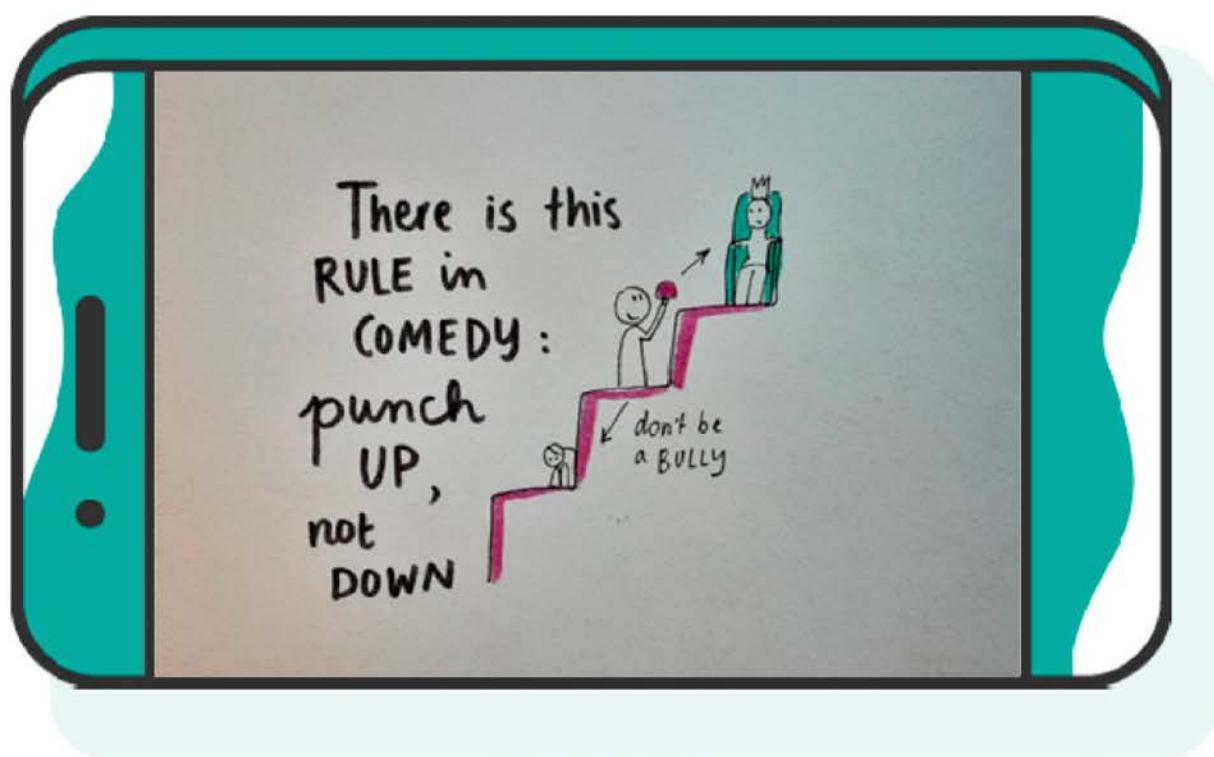
Iako svaka osoba ima svoj smisao za humor, Generacija Z, pogotovo na društvenim mrežama, uglavnom koristi humor vezan uz izazove svakodnevice. Odrastanje uz Internet i svakodnevni pristup društvenim mrežama te suočavanje s često zastrašujućim događajima u stvarnom životu dovodi ovu generaciju do potrebe za bijegom. Ovo je generacija koja je (gotovo) oduvijek znala za "doomscrolling" i "doomsurfing" (termini koji su se pojavili u 2017., a referiraju se na tendenciju da se sadržaj nastavlja konzumirati, unatoč tome što je negativan i depresivan).

Uz prisutnost jasnog trenda distanciranja od šala koje su zasnovane na homofobiji, seksizmu i rasizmu, možemo uočiti kapacitet da se nasmijemo često zastrašujućim i traumatičnim događajima, što je možda bio izazov za prethodne generacije.

Zajedničko razumijevanje i osjećaj zajedništva temeljeni na smislu za humor koji je često absurdan i eskapistički, sve su više zastupljeni kroz mem kulturu i vlastite satiričke šifre. Dijeljenje mema je način na koji se možemo osjećati kao da pripadamo, odnosno dio smo zajednice koja shvaća interne šale.

Udarac prema gore - udarac prema dolje

"Udarac prema gore - udarac prema dolje" je ključno pravilo komedije. Kada pričamo s teoretičarima zavjera, oni uvijek "udaraju prema dolje" (napadaju pojedinca ili grupu s malo moći ili koja je bila / još uvijek je marginalizirana), što nikad nije dobra ideja i to dovodi do online nasilja, no "udaranje prema gore" (ismijavanje nekog tko je na poziciji moći, uključujući npr. memove o političarima) može biti vrlo efikasno kako bi se, primjerice, povećala i naglasila odgovornost.

Postoji jedno pravilo u komediji: udaraj prema gore, ne prema dolje (nemoj biti nasilnik).

ZAVRŠNA RIJEČ

U 2017., student psihologije Peter McIndoe odlučio je pridružiti se protuprosvjedu, koji je bio odgovor na ženske marševe nakon izbora Donalda Trumpa za predsjednika, sa šaljivom izjavom kako "ptice nisu stvarne". Predstavljaо se kao dio pokreta koji u osnovi želi zaštititi američke ptice koje je uništila "duboka država" i zamijenila ih robotima za nadzor, što znači da su sve ptice "sitni roboti koji nadgledaju građane". Cijela je priča u nekoliko tjedana prerasla u teoriju zavjere i ispostavilo je kako je, za Petera i njegove kolege, to bio vrlo zanimljiv eksperiment, koji se i danas citira kao šala na društvenim mrežama.

Ipak, nisu sve teorije zavjere šala ili eksperiment. Zapravo, mnogo dezinformacija i misinformacija se na kraju upotrebljava kao oružje protiv korisnika društvenih mreža. To čine zajednice koje šire dezinformacije s ciljem ostvarenja profita, uključujući individualce koji doprinose širenju lažnih vijesti s ciljem lake zarade. Mnogi od njih simuliraju stvarne portale kako bi širili sadržaj društvenim mrežama, a zatim prikupljaju zaradu od plaćenih oglasa. Platforme kao što je Facebook pokušavaju suzbiti širenje lažnih vijesti, no globalno tržište misinformacija čvrsto stoji na svojim temeljima i ima veliku korist od popularnosti teorija zavjera i ekstremno desnih teorija.

Ako se vratimo na TikTok, možemo uočiti da su, uz zabrinutost oko cenzure, online nasilja i ovisnosti o društvenim mrežama, s pandemijom COVID-19 u 2020. i ratom u Ukrajini u 2022., platforma i utjecaj njenog sadržaja sve prominentniji kada pričamo o diseminiranju opasnih i lažnih informacija vrlo mladoj publici. TikTok je platforma koju mnogi pripadnici Generacije Z koriste kao primarni izvor vijesti. Srećom, ta je problematika trenutno temelj mnogih istraživanja i programa.

Dakle, kao pojedinci i korisnici, što možemo učiniti uz edukaciju nas samih i onih oko nas?

Možemo vršiti pritisak na TikTok da:

- Prilaže linkove na izvore koji raskrinkavaju dezinformacije i misinformacije u sklopu videa s problematičnim sadržajem
- Spriječi da algoritmi nastave isticati opetovane širitelje takvih informacija
- Podrži korisnike koji prijavljuju opasne korisničke račune tako da promjene algoritam koji trenutno često blokira takve pokušaje
- Učini više što se tiče sankcioniranja lažnih informacija u sklopu sadržaja koji nije na engleskom jeziku
- Pruži više transparentnosti oko vlastitih procesa nadzora i kriterija za brisanje korisničkog računa ili sadržaja
- Pokaže nastojanje da financira neovisna istraživanja i kampanje protiv dezinformacija na TikToku
- Surađuje s udružama i organizacijama koje štite djecu i tinejdžere u online svijetu

Sada, kada je TikTok ključan akter u našim svakodnevnim životima na društvenim mrežama, vrlo je važno naučiti ga koristiti na ispravan način. TikTok je vrlo efikasna platforma na kojoj se pripadnici Generacije Z mogu međusobno povezati i bitno ih je ohrabriti da dijele svoja iskustva i ekspertizu oko novih načina komuniciranja. U članku portala Wired, autor navodi kako je "platforma očajno dizajnirana za točne informacije, no savršeno osmišljena za brzu ljudsku interakciju".

Nadamo se kako su ti ovi savjeti i ideje bili korisni, a za više informacija, pročitaj resurse u nastavku!

There are
CONSPIRACIES
inside
CONSPIRACIES
inside
CONSPIRACIES.
There is soooooo
much out there.

Postoje teorije zavjere unutar teorija zavjera unutar teorija zavjerea. Postoji toooooliko toga.

RESURSI

ALATI

Za bolje razumijevanje rada platforme

1. Za početak, Marcus Bosch iz Mozilla Foundation objavljuje [tjedne newslettere](#).
2. Mnoge informacije možeš pronaći i na [TikTok Observatory](#) portalu, koji održava Mozilla Foundation.
3. Ako želiš razumjeti kako platforme i njihovi algoritmi funkcioniraju, posjeti [Integrity Institute](#).
4. [Institut za strateški dijalog](#) pobliže razmatra dezinformacije kroz razne tematske i regionalne perspektive.
5. Avaaz se aktivno bori protiv dezinformacija u online svijetu i medijima. Prouči njihove [resurse](#).
6. Na primjeru rata u Ukrajini, ovaj [izvještaj](#) na portalu mediomanipulation.org navodi "10 značajki zbog kojih su aplikacije sklonije misinformacijama".
7. Ako želiš znati kako TikTok algoritam vodi korisnike od transfobnih videa do ekstremno desnog sadržaja, prouči [izvještaj](#) na kojem su radile Abbie Richard i Olivia Little.
8. Dodatni resursi koje pruža [Mozilla Foundation](#).
9. Institut za strateški dijalog proučavao je ekstremizam i govor mržnje na TikToku u 2021. u sklopu [Hatescape izvještaja](#).
10. Institut za strateški dijalog je, u suradnji s alatom Newsguard, objavio izvještaj iz 2020. gdje se analizira specifično teorija zavjere "QAnon" na Facebooku: [The Boom Before the Ban](#)

Alati eksperata:

1. Pogledaj TikTok profil od komičarke i stručnjakinje za dezinformacije Abbie Richards, koja se aktivno bori protiv teorija zavjera na TikToku: [@tofology](#).
2. Njenu interaktivnu mapu s teorijama zavjere možete pronaći ovdje: <https://conspiracychart.com/>.
3. [SIFT metodu](#) je razvio akademik Michael Caulfield: Stop (Stan) // Investigate the source (Istraži izvor) // Find trusted coverage (Pronađi pouzdane izvještaje) // Trace to the original (Slijedi reference do originala)
4. [The Conspiracy Handbook](#) akademika Stephana Lewandowskog, specijaliziranog za kognitivnu psihologiju, vrlo je koristan alat za razumijevanje i borbu protiv teorija zavjera.
5. [Checklista za identifikaciju dezinformacija](#), koju je kreirala Međunarodna federacija knjižničarskih udruženja i institucija.
6. Vježbaj kod kuće ili u školi/na fakultetu uz 3 vježbe za nastavnike i učenike/studente - [The Lie Detectors news challenges and their solutions](#).

Što Europska unija radi kako bi se izborila s dezinformacijama:

1. Inicijative EU i [resursi](#) za borbu protiv online dezinformacija
2. [Code of Practice on Disinformation](#), EU, 2022.
3. Repozitorij projekata za provjeru činjenica na razini EU: <https://edmo.eu/fact-checking-activities/>
4. Teorije zavjere vezane uz COVID-19 - [resursi Europske komisije](#)

Organizacije koje se bore protiv dezinformacija:

1. [EU DisinfoLab](#) je nezavisna organizacija zasnovana na istraživanju i procesuiranju sofisticiranih kampanja namijenjenih širenju dezinformacija koje su usmjerene na EU, države članice, glavne institucije i glavne vrijednosti.
2. Na EU razini, prouči organizaciju [Lie Detectors](#), koja obučava profesore i učenike kako razdvojiti istinu od laži i kritički analizirati medije.
3. U Njemačkoj, [Gegen argument](#) treneri rade s pripadnicima svih dobnih skupina kako bi ih naučili kako se obraniti protiv govora mržnje na Internetu (posebice ekstremno desne i fašističke retorike) i doći do protuargumenata.
4. Organizacija koja radi na edukaciji medija s fokusom na dezinformacije na društvenim mrežama - <https://medialepfade.org>.

(Postoji mnogo organizacija koje rade na ovim temama, prouči one koje se nalaze u tvojoj zajednici)

Zeleni i borba protiv dezinformacija u online svijetu:

1. Kampanja [Europskih zelenih](#) na temu digitalnih prava i borbe za demokratski i siguran Internet
2. Heinrich Boll Stiftung radi s akterima civilnog društva kako bi zaštitili EU demokraciju od dezinformacija i propagande. Poprati [njihov rad](#).
3. Ako želiš naučiti kako se zaštititi i obraniti od govora mržnje na Internetu, prouči tečaj Zelene europske fondacije u sklopu Zelene akademije - https://www.green-academy.eu/courses/free-sample-course-2/#tab-course-section_overview

Ovaj je tečaj dostupan na engleskom, francuskom, luksemburškom, njemačkom i španjolskom.

ZANIMLJIVI ČLANCI

Pročitaj neke od članaka iz Green European Journal:

1. ["We Cannot Delete Our Way Out Of This": Learning In The Maze](#) (greeneuropeanjournal.eu)
2. [Mirroring Bias: Online Hate Speech and Polarisation](#) (greeneuropeanjournal.eu)
3. [Poisoning Politics: The Global Threat of Online Extremism](#)
4. [Reporting Against the Odds: The Struggle to Keep Russia's Independent Journalism Alive](#)
5. [Why the EU Needs to Rethink its Approach to Technology](#)
6. [Save the Facts: Journalism as a Weapon against Disinformation](#)

Inspiriraj se mladim klimatskim aktivistima na TikToku

1. Wired - članak ["Climate Change Activists of TikTok"](#)
2. DW - članak ["Gen Z climate activists going viral on TikTok"](#)

Više o mehanizmima dezinformacija

1. [BusinessInsider](#) - članak o tome kako TikTok algoritam potiče ekstremno-desničarsku radikalizaciju
2. [NY Times](#) - članak o misinformacijama i dezinformacijama

Rat u Ukrajini i ruske dezinformacije na TikToku

1. Prati informacije o ratu u [Ukrajini uz EDMO](#)
2. [Euronews članak](#) "TikTok's ban on foreign content in Russia 'risks turning it into a propaganda platform'"
3. Newsguard - izvještaj o ruskim dezinformacijama na TikToku - <https://www.newsguardtech.com/misinformation-monitor/march-2022/>
4. Newsguard - <https://www.newsguardtech.com/newsguard-report-tiktok-false-ukraine-content/>

Kontaktiraj nas:

GREEN EUROPEAN FOUNDATION

Rue du Fossé 3, L-1536 Luxembourg
Brussels Office: Avenue des Arts 7-8,
1210 Brussels

t: +32 2 329 00 50
e: info@gef.eu

Poveži se s nama:

Posjeti našu web stranicu gef.eu za više informacija o nama.

Prati naše društvene mreže kako bi ostao_{la informiran_{a o našim posljednjim aktivnostima i dogadjajima koji se održavaju diljem Europe.

GEF_Europe

GreenEuropeanFoundation

GreenEuropeanFoundation

Green-european-foundation